

Василенко М. Д.

*доктор фізико-математичних наук, професор,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ НЕОЛІБЕРАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ліберальна модель ринкового реформування передбачає різке скорочення бюджетних видатків на потреби розвитку національної економіки, зменшення централізованих інвестицій, у тому числі й на потреби технічної модернізації виробництва; майже повну ліквідацію дотацій та субсидій. Як противагу обов'язковому наслідку загальної лібералізації цін – інфляції, ліберальна модель реформування економіки передбачає також заходи з обмеження сукупного попиту. Зменшенню інфляції мало сприяти й ускладнення умов надання кредитів. Про стимулювання інноваційного розвитку в таких умовах важко говорити. Тенденція до посилення регулюючої ролі держави була в останні два десятиліття минулого століття припинена відродженням сучасної форми економічного лібералізму – неолібералізму. Надмірна фінансоалізація економіки за допомогою насадження неоліберальної ринкової доктрини виходить за рамки соціально-економічної раціональності і приводить до відносного зменшення ролі інноваційного чинника в забезпеченні економічного зростання в розвинених країнах, а також до його повного витіснення в менш розвинених країнах. Фінансовий сектор в поєднанні з настанням фази переходу, що спостерігається останніми роками, вплинув на нові технологічні устрої та призвів до посилення нестабільності світової економічної системи в цілому і тих національних економік, які використовують найбільш ортодоксальну неоліберальну ринкову модель. Посилення нестабільності світової економічної системи може відбуватися до його зриву в кризову фазу. В результаті цього відбувається безпрецедентне посилення економічної нерівності і серед країн, і серед населення окремо взятих країн. Однак, автора все ж таки більше цікавить питання, яким чином неолібералізація стимулює інноваційну кризу і як це впливає на розвиток інноваційного законодавства. Зміни, які відбулися в процесі проведення неоліберальних ринкових реформ, перш за все в питаннях розвитку науки та високотехнологічного виробництва мали негативний характер.

Отже, господарські правовідносини в умовах сучасної економіки характеризуються неоліберальним характером. Вони здебільшого не спрямовані на сприяння розвитку виробничого сектора, і ще в більшій мірі не сприяють інноваційному виробництву. Державно-правовий вплив щодо таких відносин не створює сприятливі умови для розробки і впровадження нових технологічно просунутих продуктів виробництва. Крім того, неолібералізм виявився також вельми ефективною соціальною технологією, що успішно формує у людей залежність від ідеї спекулятивного збагачення, що підриває ділову виробничу активність. Більше того, неолібералізм сприяв створенню системи управління споживчим попитом, яка значно в більшій мірі спирається на фінансові чинники, ніж на інноваційні. В результаті замість економіки творення в Україні сформувалася нова економіка – економіка споживання. В таких умовах важко розробити відповідне нормативно-правове законодавство щодо господарювання, яке реально відповідало би потребам інноваційного розвитку економіки держави. Найбільше регулювання інноваційної діяльності спостерігається у Франції та Німеччині. Обидві країни на сьогодні стали визначеними лідерами, рішення яких суттєво впливають на політико-правові дії ЄС. Вище вже було відзначено, що у Франції багато років існує Генеральний комісаріат планування, який ставить середньострокові задачі та визначає способи їх досягнення. А сьогодні, як відомо, Україна ввозить з ЄС значну частину промислового устаткування, приладів, транспортних засобів. Це означає, що вітчизняне машинобудування використовує свій потенціал досить неефективно.

Зазначимо, що в той же час навіть США, наполегливо насаджуючи в інших країнах світу свою ортодоксальну модель неолібералізації, у себе в країні прагнуть реалізувати її в дуже усиченому вигляді, здійснюючи, достатньо продумані заходи державного регулювання господарської діяльності, особливо на початковому етапі неолібералізації. Криза показала, що на грошах, які США заробляла, користуючись необмеженими свободами сучасного ринку і своїм домінуючим політичним і військовим положенням неможливо побудувати стійку економіку, маючи навіть розвинені інноваційні системи. Разом з тим інноваційна потужність США все ж таки зіграла свою роль: вона сприяла необмеженому зростанню довіри до американського монетарного капіталу. Проблеми, з якими стикаються різні держави на шляху розвитку інновацій, приблизно однакові. Кожна країна вибрала свій варіант рішення цих

задач: в деяких основний наголос робиться на активну державну підтримку розробок, в інших країнах на перший план виходить податкове стимулювання розробників, по-різному розв'язується питання про підтримку авторів – творців результатів інтелектуальної діяльності. В результаті аналітичних узагальнень, особливостей господарсько-правових основ, створення та діяльності технологічних, наукових парків і технополісів, а також їх спеціальних режимів, визначено, що органи виконавчої влади як суб'єкти інноваційної діяльності становлять систему, яка відповідає за регулювання інноваційної політики. Кожний з них є більш-менш автономним в рамках покладених на нього функцій і в цілому де-факто він виконує свої обов'язки щодо загального господарювання. Однак система в цілому спрацьовує недостатньо через відсутність належної координативної заходів господарсько-правового регулювання окремих її елементів. Важливим «зрізом» раціональної свідомості є здатність передбачати стан і поведінку важливих для нас систем в динаміці. Здатність передбачати майбутнє, тобто будувати його образ в свідомості – властивість інноваційної людини. Перш ніж зробити крок, людина уявляє собі його наслідки, будує в свідомості образ майбутнього. У всіх випадках виробляється одна і та ж розумова операція – створення образу майбутнього взагалі та інноваційного продукту конкретно. Відзначимо, що двадцять років тому в Україні існував значний науково-технічний комплекс, що складав дуже помітну частину загальносоюзного (СРСР) як основа для забезпечення індустріальної потужності і військово-політичного лідерства наддержави. Ключовими його напрямками, в розвиток яких протягом тривалого часу вкладалися величезні ресурси, були: авіаційна і ракетно-космічна техніка і технології, суднобудування, приладобудування і системи управління, двигуно-, електро- і енергомашинобудування, а також такі сучасні науково-технічні напрями, як фізика твердого тіла і матеріалознавство, зокрема реакторне, термоядерний синтез, радіоелектроніка, прискорювальна техніка і радіаційні технології, напівпровідні матеріали, біотехнології, інформатика, радіоастрономія, кріобіологія і багато що інше. Дуже високою була «встроєність» цього комплексу України в оборонну тематику (до 40 % фінансування НДДКР забезпечував військово-промисловий комплекс (ВПК). На території України були широко представлені наукові організації і науково-виробничі об'єднання (НВО) Міністерства загального машинобудування (ракетно-космічна тематика), Міністерства оборонної промисловості (бронетехніка, боеприпа-

си, системи наведення), Міністерства електронної промисловості, Міністерства приладобудування, Міністерства середнього машинобудування (ядерні технології), Міністерства суднобудування, Міністерства авіаційної промисловості та Міністерства кольорової металургії (напівпровідники і надчисті матеріали). В Україні була велика кількість потужних НВО, які представляли організації які проводили наукові дослідження і розробки разом з їх освоєнням у виробництві і випуском продукції. НВО можуть бути будь-якої організаційно-правової форми, однак в радянські часи вони були державної форми власності. Як правило, в структуру НВО входять науково-дослідні, проектно-конструкторські, технологічні організації, дослідні виробництва і промислові підприємства. Науково-дослідні, проектно-конструкторські інститути (конструкторські бюро або скорочено КБ) виконували НДДКР, а освоєнням НДДКР у виробництві та випуском продукції займалося промислові підприємства (заводи, комбінати тощо). Сьогодні Україна перестала бути конкурентноздатною інноваційно-розвиненою промисловою державою. Вона втратили свої галузі. Українські робітники мають найнижчі зарплати в Європі, українські учені емігрують за рубіж, а колишні флагмани науки – академічні і галузеві науково-дослідні інститути – здають свої лабораторії під офіси. Країна фактично з промислової держави перетворилася на сировинний придаток інноваційно-розвинених країн.

Обговорюються можливості законодавчих змін на покращення чинного стану справ.

Калінін Р. С.

старший викладач Бердянського інституту державного та муніципального управління Класичного приватного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

В умовах Євроінтеграції, адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, у вітчизняній правовій науці останнім часом приділяється особлива увага дослідженню теоретичних і практичних аспектів статусу іноземців. З'ясування питань, пов'язаних із правовою регламентацією участі іноземних